

Euthanasiewet werkt: netjes op verzoek en keurig gemeld

Hoogleraar Onwuteaka denkt dat door de wetgeving er meer openheid is, zodat artsen en patiënten de wensen rond het levenseinde eerder samen kunnen bespreken en ingrijpen op het allerlaatste moment onnodig is.

Foto Kick Smeets

Bregje Onwuteaka, hoogleraar levenseinde-onderzoek

Foto Ton Dijkstra

Vroeger lieten artsen stervende patiënten op eigen initiatief eerder doodgaan. 20 jaar later gebeurt dat nog zelden.

VAN ONZE VERSLAGGEEFSTER ELLEN DE VISSER

De 'duizend van Rummelink' werden ze genoemd, naar de naam van de commissievoorzitter: de duizend patiënten die jaarlijks door

hun arts werden geholpen om te sterven zonder dat ze daar expliciet om hadden gevraagd.

Het cijfer dook op in 1991, toen het eerste landelijke onderzoek werd uitgevoerd naar de euthanasiepraktijk. Het zou jaren als een doembeeld boven de euthanasiediscussie blijven hangen. Er kwam een meldingsprocedure (in 1991) en een toetsingscommissie (in 1998) en een euthanasiewet (in 2002), maar dat aantal nam niet af. Jarenlang was het voer voor internationale kritiek. Het reguleren van euthanasie was toch bedoeld om openheid te bewerkstelligen? Waarom zondigden artsen dan tegen de wetgeving door zonder verzoek het leven van patiënten te beëindigen?

Vandaag wordt het vijfde onderzoek gepubliceerd over de euthanasiepraktijk en - eindelijk - blijkt dat het aantal gevallen van levensbeëindiging zonder verzoek significant is gedaald. Het zijn er geen duizend meer maar nog maar driehonderd. Het is de meest verrassende uitkomst van het onderzoek, zegt onderzoeksleider Bregje Onwuteaka-Philipsen, hoogleraar levenseinde-onderzoek aan het Amsterdamse VUmc. Ze vermoedt dat dit een effect van de wetgeving is: nu er meer openheid is, kunnen artsen en patiënten de wensen rond het levenseinde eerder samen bespreken. Ingrijpen op het allerlaatste moment, als de patiënt niet meer aanspreekbaar is, wordt nu vaak voorkomen. Want dat is de groep waar het om gaat, benadrukt ze. Levensbeëindiging zonder verzoek klinkt als de dokter die eigengereid optreedt, maar in feite zijn het veelal patiënten die al stervende zijn, ernstig lijden en al eerder besproken wensen niet meer onder woorden kunnen brengen. Driekwart, zo blijkt uit het onderzoek, had nog minder dan een week te leven. In de helft van de gevallen was al een keer met de

patiënt over euthanasie gesproken.

Een klein verontrustend gebied is er nog wel: in een kwart van de gevallen (enkele tientallen patiënten) trad de dokter op als solist, zonder overleg met patiënt, naasten of collega's. Nader onderzoek moet duidelijk maken om welke groep dat gaat.

Levensbeëindiging zonder verzoek is juridisch gezien moord. Negen jaar geleden veroordeelde het Amsterdamse gerechtshof een huisarts die had ingegrepen toen een terminale patiënt in mensoeterende omstandigheden dreigde te geraken. De Hoge Raad liet die veroordeling in stand, het terrein was juridisch afgebakend: om stervenshulp te mogen verlenen, is altijd een verzoek nodig. Die gevallen worden in het onderzoek dan ook apart gecategoriseerd en niet meegeteld als euthanasie.

Achthonderd gevallen van euthanasie vallen buiten het zicht van de toetsingscommissies. Wat voor gevallen zijn dat? Het onderzoek leert dat artsen zich niet melden omdat zij denken dat ze dat niet hoeven. Zelf noemen ze hun handelen palliatieve sedatie of intensieve pijnbestrijding. Volgens de onderzoekers was echter sprake van euthanasie: de artsen gaven namelijk aan dat het overlijden van de patiënt het gevolg was van de middelen die ze hadden toegediend. Het is moeilijk vast te stellen of dat inderdaad het geval was, aldus Onwuteaka. 'Het is een grijs gebied waar de grens voor artsen moeilijk te trekken zijn', zegt ze.

Voor het onderzoek, dat het VUmc uitvoerde met het Erasmus MC, het UMC Utrecht en het CBS, zijn 7.000 sterfgevallen geanalyseerd en 6.000 artsen ondervraagd. De cijfers laten zien dat het aantal gevallen van euthanasie stabiliseert. In 2005, drie jaar na

invoering van de wet, bleek opeens dat het aantal gevallen van euthanasie was gedaald. Niet alleen waren minder euthanasieverzoeken ingediend, zegt Onwuteaka, maar er werden er ook relatief minder ingewilligd door artsen. 'Alsof artsen én patiënten afwachtend waren.'

Het aantal verzoeken is sindsdien echter flink gestegen en het percentage dat wordt ingewilligd is toegenomen: van 37 procent in 2005 naar 45 procent in 2010. 'Misschien weten patiënten nu beter wanneer hun verzoek haalbaar is. En hebben artsen meer vertrouwen in de wet.'

''Artsen hebben nu misschien meer vertrouwen in wet,,